

بدون اینکه بخواهیم کلیه جنبه‌های جامعه‌شناسی شهری را مورد بحث و بررسی قرار دهیم، منظور این است که اهمیت و ماهیت ملاحظات جامعه‌شناسی بر مسائل شهری روشن شود و برخی اطلاعات مربوط به اجتماع شهرها که اختصاصاً معنای خاصی در بر دارد و نیز روشهای بررسی مسائل شهری را مورد مطالعه قرار گیرد. در عمل، امروز شهرسازان، معماران و مهندسان تاسیسات شهری بیش از پیش به میزان قابل توجهی از ره آورد جامعه‌شناسی شهری استفاده می‌کنند و مفهوم **شهرسازی** و شهرنشینی را منحصر به جنبه معماری آن نمی‌دانند.

بنابراین لازم است زبان مشترکی نیز آنها را به یکدیگر پیوند دهد تا به درستی نظرات یکدیگر را درک کنند و در بهبود زندگی اجتماع شهرنشینی از آن استفاده کنند. اما برای اینکه به درستی بدانیم جامعه‌شناسی شهری چیست و مشتمل بر چه مباحثی است بهتر است قبلاً به عنوان یادآوری جامعه‌شناسی را بطور کلی تعریف بکنیم. پس جامعه‌شناسی، مطالعه علمی واقعیت‌های اجتماعی است که از سه جنبه ریخت‌شناسی ساختاری و فرهنگی و روانی مورد بحث و مطالعه قرار گیرد.

اختصاصات شهر

اگر از جنبه مادی و خارجی را مورد نظر قرار دهیم، شهر بدواً انبوهی از افراد انسانی و فضایی را که در آن سکونت گزیده‌اند شامل می‌شود. در اینجا نظم جاری مربوط به مسائل زیر در خور توجه است. **جمعیت شهری** (از نظر تعداد، تراکم، ترکیب و ساختمان و تحول)، طرز پراکندگی و قرار گرفتن جمعیت در فضای شهر اصول تمایز بین قسمت‌های مختلف فضای شهر و تأثیرات آن بر زندگی اجتماعی افراد و گروههایی که در آن زندگی می‌کنند. از جهت دیگر، شهر عبارتست از یک سازمان اجتماعی پیچیده است. یعنی، شهر تنها از تجمع افراد تشکیل نمی‌شود بلکه مشتمل بر گروههای مختلفی، مانند خانواده، طبقات اجتماعی، کارگاهها و کارخانه‌ها، گروههای نژادی، انجمن‌های مختلف و غیره است.

می‌توان سخن از یک نوع «**روحیه شهری**» یا «**فرهنگ شهرنشینی**» به میان آورد که با خصوصیات اجتماعات غیر مشابه فرق دارد. به عبارت دیگر، سبک زندگی و شیوه فکر کردن و بروز احساسات و عواطف که بر حسب جوامع و منطق مختلفی که شهر جزئی از آن است متفاوت و بر حسب تاریخ و خصوصیات شهرها متغیر است. ویژگیهایی به زندگی شهرنشینی بخشیده است که خاص اجتماع مورد نظر یعنی شهر است. مثلاً استقلال افراد در مقابل سنن و آداب، در شهرها افزایش می‌یابد و پذیرش افکار جدید، **مدیرستی**، خلاقیت، نوآوری و تسامح فزونی می‌گیرد. نکته دیگر اینکه، شهر را نباید واحد مستقل و مجزا از جامعه دانست، یعنی نمی‌توان آن را از واحدهای دیگر وابسته به آن جداگانه مورد مطالعه قرار داد. زیرا: